

Bu sayımızın hakem kurulu yazısında sizlerle paylaşmak için, TTB 67. Büyük Kongresi'ne katılım ve oy verme durumunu seçim kurulu kayıtlarını kullanarak analiz etmiş ve yazımızın ana içeriğini de hazırlamıştık. Bununla birlikte, dergimiz matbaaya gitmeden toplumsal alanda yaşadığımız deprem, söz konusu hazırlığımızın ertelenmesini zorunlu kıldı. İhtimal dışı olmakla birlikte, kasıtlı yaklaşımları da engellemek için, baştan söylemekte yarar var; demokrasinin her türden kesintiye uğratılmasına da 15 Temmuz'daki asker kalkışmasına da karşıyız. Şimdi devam edelim.

15 Temmuz, Cuma gecesi olanları; her ne kadarsa o kadar olan demokrasimizin fiili olarak kesintiye uğratılmak istenmesi ya da 'darbecilere darbe' girişimini; her birimiz yaşadığı kente göre değişen biçimlerde duyduk. Saatler 21.30-22.00 arasında Ankara'daki patlama sesleri, özellikle Kızılay ve Bakanlıklar bölgesinde çok alçaktan uçan jetlerin oluşturduğu büyük gürültüler, helikopterler, İstanbul'da ek olarak boğaz köprülerinin askeri zırhlı araçlarla tek yönlü trafiğe kapatılması. Bu kentlerde yaşayan dostların, arkadaşların, akrabaların telefonları, derken kısa bir süre sonra camilerden önce ezan, sonra sela daha sonra da kalıcı olarak devam eden fetih suresinin okunuşu ve insanların sokağa davet edilmesi. Merak içinde, "ne oluyor?" sorusuna yanıt arayanların televizyon kanallarından medet umarak, her bir kanala hızlı hızlı giriş çıkışları. TBMM'nin ve Ankara Gölbaşı'ndaki Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekat Başkanlığı yerleşkesinin bombalanması, İçişleri Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın taranması, Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları'ndan haber alınamaması, Genel Kurmay Başkanlığı binasına kimsenin yaklaştırılmaması vb. haberlerin ardı ardına bir çoğu televizyonların neredeyse tümünden yayımlanıyor olması. Bir süre sonra Cumhurbaşkanı, Başbakan ve önceki Cumhurbaşkanı ile

görüntülü telefon görüşmelerinin canlı yayında kamuoyu ile paylaşılması. Evet, 15 Temmuz gece yarısına doğru birçoğumuzun yaşadıkları üç aşağı beş yukarı bu biçimde özetlenebilir.

Kamuoyu ile paylaşılan bilgilere göre, o gece başlayan olaylar kapsamında 246 kişi öldü, 1537 kişi yaralandı, 8 bini asker, 1 485'i polis ve 689'u sivil 13 binden fazla kişi gözaltına alındı. Bunların 5 bin 863'ü (1 559'u hâkim ve savcı, 282'si rütbeli polis) tutuklandı. Tutuklananlar arasında TSK'deki toplam 358 general ve amiralden 123'ü (%34) de bulunuyor. Bunların içinde 15 Temmuz gecesi, birliklerinde kalkışmaya destek veren herhangi olaya tanık olunmamakla birlikte, Doğu ve Güneydoğu illerimizin garnizon komutanlarının hemen tümünün ve son dönemde bu Kürt illerinde yürütülen silahlı devlet operasyonlarının başındaki 2. Ordu Komutanı'nın bulunması, özellikle bundan sonra neler olacak-olabilir, sorumuza yanıt ararken, önemli bir veri olması açısından dikkat çekici. Cadı avının verilerine devam edelim; 60 binin üzerinde kamu çalışanına işten el çekirildi-görevden alındı. YÖK, atamasını yapmış olduğu 1577 dekanı istifa ettirdi, dört rektörü görevden aldı, ikisi tutuklandı. Olayın başlangıcından beş, altı gün sonraki sayılar bunlar. Tabii ki daha çok değişiklik olacak. Gözaltı ve tutuklulara barolar bile avukat vermiyor, kendilerinin hukuksal süreçlerini takip edecek kimse bulamıyorlar, aileler gözaltındaki yakınlarıyla görüşemiyor, ölenlere dini tören yapılması Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından engellendi, belediyeler mezarlıkta yer vermiyorlar. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı, AKP'li Topbaş, "vatan hainleri mezarlığı" yapılması düşüncesini kamuoyuna açık toplantıda ilân etti. Ölenin ardından yapılanların ölen için değil, ailesi, yakınları için olduğu unutturulmak isteniyor. Oysa, ölen darbeci generallere, öz kızına ve oğluna, bebeklere, çocuklara, zihinsel engellilere tecavüz etmişlere, çocuk, kadın katilleri-

ne, katliamcılara bu ritüellerden hangisini eksik bıraktılar da şimdi dile getirip uyguluyorlar? Neden? Ölenlerin ardından yakınlarına azap çektiriliyor. Eğer işlenmiş bir suç varsa, suç da cezası da yalnızca o suççu işleyen-işleten kişiye özeldir. Eşlerini, çocuklarını, ana babalarını, dostlarını da o suç nedeniyle cezalandıramazsınız.

Bunların yanı sıra, basına verilen fotoğraflara bakıldığında gözaltındakilere yaşatılanlar da başka bir trajedi. Hemen hepsi arkadan kelepçeli ve yüzleri yara, bere içinde. Belli ki adam akıllı dövülmüşler. Büyük bölümünün üzerinde elbise yok, bele kadar çıplak, korku dolu ve tedirgin gözler. Nakilleri sırasında vücutlarını ikiye katlayıp, yüzlerini çenelerinden sıkarak yukarı kaldırıp basına zorla görüntü verdirmeler vb.

Yinelemek yararlı olacaktır; demokrasinin her türden kesintiye uğratılmasına da 15 Temmuz'daki asker kalkışmasına da olağanüstü hal uygulamasına da karşıyız. Bu temel ve değişmez saptamanın ardından başlıklar halinde bazı değerlendirmeleri paylaşmakta yarar var. Söz konusu hareketi 27 Mayıs ve 12 Eylül asker darbelerinden hatta 28 Şubat post modern asker darbesinden ayıran birçok özellik var. Benzer tek nokta, laikliğin elden gittiği saptamasını da içeren, tümüyle Kemalist ideolojinin hakim olduğu "Türkiye Cumhuriyeti'nin Değerli Vatandaşları" hitabıyla başlayan bildirimleri. Bu girişim, TSK hiyerarşisi dışında, büyük çoğunluğu havacı sonra jandarma ve denizci askerlerden oluşan, TSK'nin yaklaşık %65'ini oluşturan karacıların ise oldukça azınlıkta olduğu bir kalkışma. Komuta kademesi ve birlikler habersiz, hedefi belli değil, kendileri açısından doğru bir planlamanın varlığından bahsetmek neredeyse olanaksız görünürde herhangi bir toplumsal kesimin ve izleyebildiğimiz kadarıyla güçlü bir sermaye grubunun desteğine dayanmıyor, görünen uluslararası bir desteğe sahip değil. Bu özellikleri nedeniyle kalkışmacı askerler darbe yapamadılar, başara-

madılar, deyim yerindeyse 'kamikaze' yaptılar. Cumhurbaşkanı'nın "ne istediniz de vermedik" diyerek sitem ettiği, Aralık 2013'deki bakanların yolsuzluk ve hırsızlıklarını deşifre etme operasyonundaki başarısızlıklarının ardından, yakın dönemde bütünüyle etkisizleştirileceklerini görüp, ölümü göze alıp öldürmek istediler. Yine izleyebildiğimiz kadıyla, olayın yaşandığı saatlerde hükümet üyeleri ve Cumhurbaşkanı güvenli yerlerdeydi. Doğu ve Güneydoğu illerinde gözaltına alınan generallerle birlikte, bu gözlemimizin doğruluğunu takip edebilirsek, yaşanmış olanları anlayabilmemizin ve doğru değerlendirebilmemizin önünün açılacağı düşüncemizi de şimdiden paylaşalım.

Yukarıdaki rakamlardan da anlaşılacağı gibi, büyük ağırlığıyla 'kendiliğinden başarısız kalkışma' sonrasında Hükümet, tarihsel tanımlamasıyla 'cadı avı' tarzında bir "darbeci" ve "darbe destekçisi" avı başlattı. Bununla birlikte, AKP'li büyükşehir belediye kentlerde halk-seçmen, her akşam meydanlarda toplanıyor ve sokak yürüyüşlerine çıkartılıyor. Ulaşım parasız, gelenlere yemek, içmek de parasız. Hemen tüm kanallar alanlardan naklen yayın yapıyor. Gitmemiş olanlar da ekran başında sürece dahil ediliyor. Böylece (AKP ve MHP'li) seçmen hem konsolide edilmek isteniyor hem de bugüne kadar solculara ait bir kültür olan 'sokak'a çıkma antrenmanı ile mobilize edilmeye çalışılıyor. Haziran 2013 İsyanı'nda sokağa çıkartılmamış 'yüzde elli' sokağa alıştırılıyor. Bursası-mobilizasyon oldukça önemli. Eğer bu hedefe ulaşırsa, bu kitle sokağa-alanlara çıkmaya alıştıırılabilirse, gelecek dönemde, toplumsal muhalefetin engellenmesinde, korkutulmasında, 'bastırılmasında' alanlara çıkmış kitlelerin üzerine başka bir kitleyi göndermek mümkün olabilecek. Hükümet, 20 Temmuz'da Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında yaptığı bakanlar kurulu toplantısında 81 ilde, 90 gün süreyle olağanüstü hal ilân edilmesi (2935 sayılı Yasa'nın uygulanması) önerisine 'karar verdi'. Öneri ertesi gün, 21 Temmuz 2016'da TBMM'ye getirildi ve 117.

Birleşim'de 115'e karşı 346 oyla kabul edildi. Artık Hükümet, yasa çıkartmak için TBMM'yi kullanmayacak, bakanlar kurulu kararı olarak tanımlayıp, kanun hükmünde kararname (KHK)ler çıkartarak istediği uygulamayı yasalastırabilecek. Özetle, Türkiye'de üç ay süreyle demokrasi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri bu sefer "hukuki dayanakla" askıda. Bu yetkiye dayanılarak 23 Temmuz'da çıkartılan 667 sayılı KHK ile, AKP hükümetleri tarafından yasası çıkartılarak kurulan 15 üniversite yanı sıra, 35 hastane, tıp ve diyaliz merkezi, 934 ilk ve orta okul ile lise ve meslek lisesi, 109 öğrenci yurdu, 104 vakıf, 1125 dernek ve 19 sendika kapatıldı.

Yetkililer, açıklamalarında gerekçelerini, 'devletten tasfiyelerin sorunsuz bir biçimde sağlanması' olarak açıklıyor. Tasfiye-temizlik sonrası "yeniden kuruluş"un nasıl olacağına değinmiyor. Bununla birlikte, tahmin etmek hiç de zor değil. Bir yılı aşkın bir süredir sağlanmak istenen ortam, yapılmak istenenler için uygun koşul tek bir gecede, "hedefi kendinden menkul" bu girişim üzerinden sağlanmış oldu.

Haziran 2015 genel seçimlerinin yok sayılmasıyla birlikte fiili olarak etkisizleştirilmiş olan TBMM'nin bu durumu, 21 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla hukuksal bir kimliğe büründü. Esasında biraz zorlarsak, 15 Temmuz'un, 2016 yılında yaşadığımız ikinci kalkışma olduğunu söyleyebiliriz. Kasım 2015 seçimlerinde sandıktan çıkan hükümetin başbakanı görevden alındıktan sonra başka bir kabine kurulmuş ve ifade ettiğimiz hedefe istikrarlı ancak ağır ağır ilerleyebiliyorken, 15 Temmuz'dan sonra koşarak gidiyorlar. Bununla birlikte, bu gidiş "züccaciye dükkânına girmiş bir fil" in yaptıkları gibi yaşanıyor. Bugün için fiili dükkândan çıkarmak oldukça zor olsa da tabii ki yapılabilecekler fiilin yaptıkları gibi olmamak koşuluyla yapılmalı. Ancak, bu'nlar yapılan kadar devletin herkese karşı, bütün uygulamalarında uluslararası hukuka ve evrensel insanlık değerlerine uygun tutum ve davranış içinde olması için hem birey hem de toplumsal muhalefetin örgütlü yapıları

olarak yapılması gerekenlerden geri kalmamalıyız. "Sokakta sessizlik hakim, eski dostlar kendi aralarında hesaplaşıyor" deyip oturmamak, özellikle de sessiz kalmamak gerekir. Bu durumumuz böyle devam ederse "sessizliğimizden boğuluruz". Boğulma aşaması bir başlarsa, istesek de kendi kendimizi yaşama döndürme olanağımızda kalmaz. Sıranın bize gelmesini beklemeden yaşanan haksızlıklara, hukuksuzluklara karşı sesimizi yükseltmeliyiz. Bütün toplumsal muhalefet ve bireyler sesimizi çıkartmaya, yükseltmeye ölenlerin dini törenlerinin engellenmesine, mezarlıkta yer verilmemesine, avukatsız bırakılmalarına karşı çıkarak başlayabiliriz. Hemen devamında gözaltı ve tutuklamalardaki prosedürün uluslararası hukuk ve evrensel kuralların sınırlarında kalması gerektiğini, zorunlu askerliğini yapmakta olan erbaş ve erlerin serbest bırakılması gerektiğini kamuoyuna seslenmeliyiz. Ardından da kamudaki, üniversitedeki, yargıdaki cadı avının sonlandırılması gündemimize almamız gerekir. Bunları yaparken, 'nasıl bir-yargı, eğitim, üniversite, demokrasi, sağlık, anayasa vb. başlıklarda kapsamlı ve Türkiye için model önerileri veren kamuoyuna açık toplantıları zaman geçirmeden, mümkünse Ağustos ayından başlayarak gerçekleştirebilmeliyiz. Yeter mi? Elbette yetmez. Bununla birlikte, daha fazlasını tartışmak için 'yerimiz dar'.

Bu sayımızda sizinle paylaştığımız "Enerji ve Sağlık" başlıklı dosyamız Melike Yavuz arkadaşımız tarafından hazırlandı. Konu, dosya yazılarında hem içinde yaşamakta olduğumuz toplum biçiminin dinamikleriyle ilişkilendiriliyor hem de her bir enerji kaynağının doğaya ve insan sağlığına etkileri ele alınıyor. Ayrıca, Melda Yaman arkadaşımızın kadın konusunda dergimizde kavramsal bir tartışmayı başlatan yazısını ve icapçılık konusundaki TTB raporunu ilgiyle okunacağı düşüncesiyle sizlerle paylaşıyoruz.

Yaşamakta olan dönem itibarıyla, insan hakları ihlali yaşanmayan, demokratik, laik bir ülkede barış, özgürlük ve eşitlik isteğimizi paylaşıyoruz. Dostlukla...